I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

RESOLUTIONER

REGIONKOMMITTÉN

REK:s 153:e PLENARSESSION, 8.2.2023–9.2.2023

Resolution från Europeiska regionkommittén om kommunernas och regionernas svar på energikrisen: mot en verklig europeisk energiunion

(2023/C 157/01)

EUROPEISKA REGIONKOMMITTÉN (ReK) HAR ANTAGIT DENNA RESOLUTION

— med beaktande av kommissionens REPowerEU-plan av den 18 maj 2022 ([1]),

— med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1032 av den 29 juni 2022 om ändring av förordningarna (EU) 2017/1938 och (EG) nr 715/2009 vad gäller gaslagring ([2]),

— med beaktande av rådets förordning (EU) 2022/1369 av den 5 augusti 2022 om samordnade åtgärder för att minska efterfrågan på gas ([3]),

— med beaktande av förslaget till rådets förordning om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna ([4]),

— med beaktande av förslaget till rådets förordning om ökad solidaritet genom bättre samordning av gasinköp, utbyte av gas över gränserna och tillförlitliga prisriktvärden ([5]),

— med beaktande av de slutsatser som Europeiska rådet antog den 15 december 2022 ([6]),

— med beaktande av rådets förordning (EU) 2022/2577 av den 22 december 2022 om fastställande av en ram för att påskynda utbyggnaden av förnybar energi ([7]),

— med beaktande av rådets förordning (EU) 2022/2578 av den 22 december 2022 om inrättande av en marknadskorrigeringsmekanism för att skydda medborgarna och ekonomin mot alltför höga priser ([8]),

— med beaktande av Europaparlamentets resolution av den 5 oktober 2022 om EU:s svar på ökningen av energipriserna i Europa ([9]).

([1]) COM(2022) 230 final.
([2]) EUT L 173, 30.6.2022, s. 17.
([3]) EUT L 206, 8.8.2022, s. 1.
([4]) COM(2022) 473 final.
([5]) COM(2022) 549 final.
([6]) https://www.consilium.europa.eu/media/60872/2022-12-15-euco-conclusions-en.pdf
([7]) EUT L 335, 29.12.2022, s. 36.
([8]) EUT L 335, 29.12.2022, s. 45.
([9]) https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0347_SV.html

EU:s kommuner och regioner är huvudaktörer i energikrisen

1. ReK understryker de rättsliga skyldigheter som de 1,2 miljoner lokala och regionala ledarna från EU:s 90 000 kommuner och byar, 900 större städer och 280 regioner har och den roll som de spelar när det gäller att hantera energikrisen genom att tillhandahålla ekonomiskt och socialt stöd till utsatta hushåll och små och medelstora företag. Trots de kraftigt stigande energipriserna och den höga inflationen har lokala och regionala myndigheter fortsatt att tillhandahålla grundläggande tjänster och vidtagit åtgärder för att säkerställa energibesparingar, kontinuitet i energiförsörjningen och beredskapsplaner i syfte att stärka energiresiliensen.

2. Kommittén noterar de insatser utan motstycke som kommissionen och Europaparlamentet gjort genom att vidta brådskande åtgärder, men konstaterar att de aktuella initiativen inte ger de lokala och regionala myndigheterna det omedelbara stöd som de behöver.

3. Det svenska ordförandeskapet uppmanas att bygga vidare på det tjeckiska ordförandeskapets exemplariska insatser och påskynda antagandet av de återstående lagstiftningsförslagen i 55 %-paketet samt se till att EU-lagstiftningen är ändamålsenlig när det gäller att hantera energikrisen, med beaktande av relevanta ReK-yttranden ([10]).

4. ReK understryker att många kommuner och regioner har antagit mer ambitiösa mål än deras nationella regeringar har gjort i de nationella energi- och klimatplanerna. Vi uppmanar alla medlemsstater att aktivt involvera de lokala och regionala myndigheterna i översynen och uppdateringen av de nationella energi- och klimatplanerna under 2023 i enlighet med artikel 11 i styrningsförordningen ([11]).

5. Vi anser att EU:s olika energi- och klimatinitiativ ([12]) i högre utsträckning bör harmoniseras och förenklas och att de lokala och regionala myndigheterna bör få det ekonomiska och tekniska stöd som de behöver.

Påskynda omställningen till ren energi i kommunerna och regionerna med sikte på en verklig europeisk energiunion

6. Kommittén är djupt oroad över att UNFCCC:s COP27 inte lett till att man lyckats minska växthusgasutsläppen i världen snabbare och i större utsträckning och att det inte införts någon uppmaning om att fasa ut alla fossila bränslen. ReK betonar att även om det är viktigt att påskynda omställningen till ren energi och avsluta vårt beroende av fossila bränslen, bidrar koldioxidsnåla energikällor fortfarande till att tillhandahålla stabil och ekonomiskt överkomlig energi, i linje med medlemsstaternas egen energimix.

7. Vi efterlyser en verklig europeisk energiunion med en fullt integrerad och väl sammanlänkad marknad i hela EU och med ett välfungerande styrningssystem i centrum. En full integrering förutsätter att medlemsstaterna tar sitt ansvar för att säkerställa en tillräcklig och robust energiförsörjning, för att undvika att bristande produktion och höga priser drabbar även andra medlemsstater.

8. Kommittén upprepar att principen om energieffektivitet först är av yttersta vikt och välkomnar de ansträngningar som görs för att främja energibesparingsåtgärder på alla nivåer runtom i EU. ReK konstaterar att även om vissa medlemsstater ännu inte har vidtagit några åtgärder för att minska gas- och elförbrukningen i hushåll, företag eller offentliga organ ([13]), har många kommuner runtom i EU anslutit sig till Cities Energy Saving Sprint och infört energibesparande åtgärder för bl.a. uppvärmning, belysning och mobilitet samt åtgärder för ökad medvetenhet.

9. Vi anser att dessa åtgärder inte bör begränsas till den nuvarande krisen och uppmanar kommissionen att lägga fram ett förslag om tillräcklig energiförsörjning för att rationalisera energibesparingarna inom alla politikområden. Omfattande beteendeförändringar bör främjas och belönas på lämpligt sätt.

([10]) ReK:s yttranden om översynerna av energieffektivitetsdirektivet, direktivet om förnybar energi och direktivet om byggnaders energiprestanda samt EU-ramen för att fasa ut fossila bränslen på gasmarknaderna.

([11]) Enligt artikel 11 i styrningsförordningen ska varje medlemsstat inrätta en klimat- och energidialog på flera nivåer, där lokala myndigheter och andra relevanta berörda aktörer har möjlighet att engagera sig och diskutera uppnåendet av unionens klimatneutralitetsmål som anges i artikel 2 i förordningen.

([12]) Exempelvis borgmästaravtalet för klimat och energi, EU-uppdragen för klimatneutrala och smarta städer och för anpassning till klimatförändringar, den europeiska klimatpakten samt initiativet ren energi för EU:s öar.

([13]) https://eeb.org/wp-content/uploads/2022/12/Saving-Energy-for-Europe-Ex.Summary-.pdf.

10. Kommittén upprepar sin uppmaning till kommissionen och medlemsstaterna att stödja inrättandet av gemensamma kontaktpunkter på regional och lokal nivå för att påskynda investeringar i energieffektivt byggande, upprustning av byggnader och energibesparingsprojekt med beaktande av Bauhausinitiativets principer. ReK uppmanar medlemsstaterna att avsätta medel från REPowerEU för detta ändamål och att genomföra dem i samarbete med Europeiska investeringsbanken.

11. Kommittén välkomnar överenskommelsen om snabbare tillståndsförfaranden för projekt för förnybar energi och uppmanar medlemsstaterna att fullt ut samarbeta med lokala och regionala myndigheter och lokalsamhällen i syfte att säkra miljöskyddet och främja social acceptans. Kommittén noterar det brådskande behovet av att utveckla snabba administrativa förfaranden och undanröja byråkratiska hinder för installationen av förnybar energi i bostäder på landsbygden. Landsbygdsområden har stor potential när det gäller att producera förnybar energi, inklusive genom hållbar användning av skogsbiomassa som förnybar energi, och kan dra nytta av mer omfattande anslutning till nätet och nya sysselsättningsmöjligheter, särskilt bland yngre personer och kvinnor.

12. ReK välkomnar överenskommelsen om ett förbud mot förbränningsmotorer för fossila bränslen för nya personbilar och lätta lastbilar från och med 2035. Kommittén understryker behovet av alternativa, ekonomiskt överkomliga och tillgängliga bränslen och motsvarande tanknings- och laddningsstationer i alla EU:s regioner. Vi framhåller efterlysningen från ReK:s allians mellan regioner med fordonsindustri av en mekanism för en rättvis omställning för att stödja den socioekonomiska strukturen i regioner där fordonsindustrin och dess underleverantörer är starkt närvarande.

13. Kommittén uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att främja utvecklingen av internationell och interregional infrastruktur för överföring av el som gör det möjligt att dela med sig av el från olika förnybara energikällor som på grund av klimatet och regionala särdrag är koncentrerade till olika regioner. Genom att denna el finns att tillgå i avlägsna områden, och den kan överföras från ett område till ett annat, minskas den tid el inte finns tillgänglig och underlättas förvaltningen av elsystemen, vilket banar väg för produktionen av 100 % förnybar el.

14. ReK påminner om det akuta behovet av att utveckla mobiliteten i städer och på landsbygden och att minska dess koldioxidutsläpp. Kommittén efterlyser kraftfulla åtgärder för att främja säker infrastruktur och omfördelning av offentliga utrymmen i stadsområden. Vi understryker att regioner och kommuner behöver ett flexibelt regelverk, särskilt när det gäller översynen av riktlinjerna för allmän trafikplikt.

15. I detta sammanhang uppmanar vi kommissionen att inleda ett gemensamt pilotprojekt för offentlig upphandling i syfte att förse ett antal städer i EU och deras omgivningar med vätgasbussar, som i en andra fas ska utvidgas ytterligare till andra kommuner och regioner runtom i EU.

16. ReK understryker att lösningar för ren energi ofta fortfarande är dyra och att investeringsförfarandena för projekt för ren energi ofta är tidskrävande och mycket byråkratiska. Kommittén efterlyser mer ambitiösa förslag för att göra lösningar för förnybar energi till de enklaste och billigaste alternativen på marknaden och därmed även göra dem tillgängliga för låginkomsthushåll.

17. Vi uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att avsätta en del av REPowerEU-medlen till att utveckla stödfaciliteter enligt modellen med European City Facility (EUCF) ([14]), tillhandahålla direkta medel till lokala och regionala myndigheter för att utveckla marknadsmässiga investeringsplaner, särskilt för små och medelstora myndigheter och för myndigheter som stöter på strukturella hinder för sin energiomställning, samt stödja energieffektiv byggnation och renovering av bostäder, särskilt på landsbygden. Kommittén efterlyser även generösa bidrag till utsatta hushåll som inte klarar av de inledande kostnaderna.

18. ReK varnar för ytterligare förslag om att överföra medel från de europeiska struktur- och investeringsfonderna till faciliteten för återhämtning och resiliens för att finansiera REPowerEU-planen, och motsätter sig alla försök att beröva regionerna resurser eftersom detta strider mot EU:s principer, särskilt principen om aktiv subsidiaritet, och de avtal som ingåtts om delad förvaltning.

19. De lokala och regionala myndigheterna bör involveras i utarbetandet av de nya REPowerEU-kapitlen i planerna för faciliteten för återhämtning och resiliens i syfte att säkerställa att dessa nya kapitel finansierar strategiska projekt som utvecklas av och tillsammans med lokala och regionala myndigheter, samt ny gränsöverskridande infrastruktur.

20. Kommittén är medveten om den första omedelbara positiva inverkan som åtgärderna för energisolidaritet har haft på energipriserna, och uttrycker sitt stöd för att stärka EU:s energiplattform.

([14]) https://www.eucityfacility.eu/home.html.

21. Vi ser fram emot översynen av direktivet om elmarknadens utformning och förväntar oss att det ska innehålla åtgärder för att minska kopplingen mellan gas- och elpriserna till en nivå som står i proportion till gasens andel i den slutliga elproduktionen.

22. ReK uppmanar kommissionen att erkänna att energigemenskaper, prosumenter och lokala myndigheter har rätt att ägna sig åt lokal försörjning med förnybar el utan att bli fullt ut reglerade leverantörer i detaljistledet, och att säkerställa att dessa icke-yrkesmässiga marknadsaktörer har lika rätt att få tillträde till nätet.

23. Kommittén betonar att eventuella kortfristiga åtgärder, såsom ökad import av flytande naturgas, måste vara tillfälliga och inte bör ge upphov till ytterligare inlåsning. Vi understryker att infrastrukturinvesteringar bör vara redo för grön gas för att möjliggöra klimatneutralitet med hjälp av förnybar vätgas och andra förnybara bränslen.

24. ReK upprepar sin uppmaning till kommissionen och medlagstiftarna att i den kommande översynen av den fleråriga budgetramen öka investeringarna i forskning och innovation, bl.a. i klimatneutrala lösningar, såsom EU-uppdragen för klimatneutrala och smarta städer och för anpassning till klimatförändringar samt partnerskapen för regional innovation, och att utveckla nya finansieringskällor för att underlätta offentlig-privata konsortier för klimatneutrala lösningar för byggnader och på distriktsnivå, i enlighet med Bauhausinitiativets principer.

25. Kommittén framhåller att den nuvarande energikrisen också utgör en möjlighet att avsevärt öka elektrifieringen och produktionen av förnybar vätgas samt att ytterligare stödja utvecklingen av innovativ teknik såsom avskiljning, lagring och användning av koldioxid som rena lösningar för att fasa ut fossila bränslen från vår ekonomi. Vi uppmanar kommissionen att stödja lokala och regionala myndigheters investeringar i infrastruktur för förnybar vätgas via den kommande vätgasbanken genom att man drar nytta av befintlig bästa praxis på regional och lokal nivå och främjar reproducering av denna runtom i EU.

26. ReK påpekar att investeringar i kompetensutveckling och fortbildning för de lokala och regionala myndigheternas personal är avgörande för att påskynda den gröna och den digitala omställningen. Kommittén uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att lansera ett särskilt initiativ för detta ändamål inom ramen för Europaåret för kompetens 2023.

Ta itu med energifattigdom och mobilitetsfattigdom utan att någon region, kommun eller medborgare lämnas på efterkälken

27. ReK beklagar energi- och livsmedelskrisernas sociala konsekvenser för medborgare och små och medelstora företag. Vi uppmanar alla medlemsstater att i sina nationella energi- och klimatplaner fastställa ett tydligt mål för minskning av energifattigdomen. Kommittén uppmanar medlemsstaterna att utveckla integrerade åtgärder inom energi- och socialpolitiken för att ta itu med och utrota energifattigdom, även på grundval av erfarenheterna från EU:s observationsgrupp för energifattigdom och rådgivningscentrumet för energifattigdom.

28. Kommissionen och medlagstiftarna uppmanas att se till att nya och befintliga politiska instrument åtföljs av ett robust socialt paket och rättvisa omfördelningsåtgärder för att lägga grunden för en rättvis energiomställning, särskilt för utsatta hushåll och ungdomar. Genomförandet av energiomställningsstrategier, såsom energieffektiva renoveringar eller utbyggnad av förnybar energi, ska åtföljas av lämpligt riktat ekonomiskt, tekniskt och socialt stöd med målet att främja att åtgärderna är inkluderande.

29. ReK understryker att energikrisen har en proportionellt sett större inverkan på kvinnor och uppmanar kommissionen att kontrollera av att jämställdhetsaspekten beaktas i dess stödmekanismer för att säkerställa att de inte leder till ytterligare bristande jämställdhet.

30. Kommittén välkomnar i detta avseende inrättandet av tillfälliga solidaritetsbidrag för att omfördela energisektorns överskottsintäkter till slutkunderna, och uppmanar medlemsstaterna att tillhandahålla riktade medel till lokala och regionala myndigheter för att ta itu med energifattigdomen och mobilitetsfattigdomen på lokal nivå.

31. Kommittén understryker att energikrisen har en proportionellt sett större inverkan på landsbygdens låginkomsthushåll som behöver bil för att få tillgång till grundläggande tjänster. Vi betonar att utvecklingen av kollektivtrafiken bör minska den geografiska ojämlikheten och mobilitetsfattigdomen.

32. Vi uppmanar kommissionen att erbjuda brådskande lösningar till lokala och regionala myndigheter i händelse av otillräckligt stöd från de nationella regeringarna, och framhåller med kraft att riktade investeringar i samband med energikrisen bör undantas från beräkningen av underskottet inom ramen för de finanspolitiska reglerna.

33. Kommissionen uppmanas att försvaga banden mellan energi- och jordbruksmarknaderna för att minska energiintensiteten i jordbruksproduktionen. Kommittén efterlyser att kommissionen gör en djupgående och strukturell översyn av livsmedelssystemet för att hejda spekulationen på internationella marknader, öka regleringen och ytterligare skydda jordbrukarnas inkomster.

34. Kommittén uppmanar kommissionen att främja att biomassa företrädesvis komposteras för att producera organiska gödningsmedel och på så sätt minska beroendet av konstgödsel som framställs med hjälp av naturgas och olja, förutsatt att den valda tekniken inte inverkar negativt på luftkvaliteten. Vi uppmanar även kommissionen att främja mer energieffektiva produktionsmodeller, såsom hållbart bevarande jordbruk, och att samtidigt framhålla den dubbla rollen som biomassaproducenter och potentiella användare av biomassa som kan tillgodose sina egna energibehov.

35. Vi betonar att en ökad efterfrågan på biobränslen kan förvärra livsmedelskrisen, och uppmanar därför kommissionen och medlemsstaterna att prioritera att jordbruksprodukter används för att framställa livsmedel.

36. ReK anser att EU:s befintliga finansiella instrument och praxis bör utvecklas ytterligare för att passa olika situationer, så att samverkanseffekter mellan de olika programmen kan hittas. ([15]) Kommittén uppmärksammar i detta sammanhang de särskilda utmaningar som landsbygdsregioner och regioner med geografiska nackdelar står inför.

37. Kommittén välkomnar kommissionens förslag inom ramen för industriplanen för den gröna given om att omvandla den tillfälliga krisramen för statligt stöd till en tillfällig kris- och omställningsram, vilket skulle främja investeringar i en snabbare utbyggnad av förnybar energi. Detta skulle inbegripa incitament till investeringar som leder till en betydande minskning av utsläppen genom att föreskriva högre stödtak och förenklade stödberäkningar samt stödja utfasningen av fossila bränslen i industrin och främja produktionen av den utrustning som krävs för att uppnå klimatneutralitet senast 2050. Vi ställer oss generellt bakom strategin att ge medlemsstaterna och de lokala och regionala myndigheterna större flexibilitet att stödja åtgärder inom nyckelsektorer för omställningen till en koldioxidsnål ekonomi, såsom förnybar vätgas, byggnaders energiprestanda, avskiljning och lagring av koldioxid samt utsläppsfria fordon.

38. Vi betonar dock att snedvridningar till följd av lättnader i reglerna för statligt stöd måste undvikas så långt som möjligt och att kommissionen måste verka för att medlemsstaternas olika krav balanseras. I motsatt fall skulle den inre marknaden kunna drabbas av ytterligare fragmentering på grund av medlemsstaternas olika ekonomiska kapacitet att stödja sina företag, vilket ytterligare ökar de territoriella skillnaderna.

39. Vi är redo att fortsätta stödja spridning och reproducering av bästa praxis och genomförande av energiåtgärder genom ReK:s initiativ om den gröna given på lokal nivå och i synnerhet genom en kontinuerlig utveckling av handböckerna om den gröna given på lokal nivå.

40. ReK åtar sig att stärka samarbetet kring energitrygghet och överkomliga energipriser med sina grannar på lokal och regional nivå.

41. Kommittén upprepar sin uppmaning till kommissionen att inkludera ReK som institutionell partner i samordningsgruppen för energifattigdom och utsatta konsumenter, och är redo att bidra till detta interinstitutionella samarbete genom sin arbetsgrupp om den gröna given på lokal nivå.

42. Kommittén ger sin ordförande i uppdrag att översända denna resolution till Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, de svenska och spanska ordförandeskapen för Europeiska unionens råd samt Europeiska rådets ordförande.

Bryssel den 9 februari 2023.

Vasco ALVES CORDEIRO

Europeiska regionkommitténs ordförande

([15]) Se ReK:s yttrande ”En rättvis och hållbar omställning i de kol- och energiintensiva regionerna” (EUT C 498, 30.12.2022, s. 36).